

Olje- og energidepartementet
post@oed.dep.no

Oslo, 1. november 2019

Høringsinnspill fra Naturvernforbundet:

Forslag om åpning av områder for fornybar energi til havs og forslag til forskrift til havenergiloven

Det haster å kutte i klimagassutslippene, og elektrifisering er hovedgrepet for å fase ut fossil energibruk. Havvind kan bidra og Naturvernforbundet er i utgangspunktet positive. Ny fornybar energi må erstatte dagens fossile energibruk og Norges viktigste klimabidrag er å stanse videre leting etter olje og gass og fase ut petroleumssektoren. Det er viktige naturverdier også i havet, og disse må tas hensyn til når vindkraftverk godkjennes, lokaliseres og bygges ut. Det er nødvendig å lære av konfliktene som har oppstått på land, og skjerpe inn kravene til konsekvensutredninger og vektlegging av naturverdier.

Naturvernforbundet har følgende overordnede kommentarer:

- Det kan potensielt åpnes for havvind i de tre områdene som er foreslått, hvis naturverdier og naturbaserte næringer blir tilstrekkelig tatt hensyn til i prosessen.
- Det er spesielt viktig å ta hensyn i særlig verdifulle og sårbare områder (SVO), og vi er bekymret for at dette vil være vanskelig på Sandskallen-Sørøya, særlig i forhold til fiskebestander, korallrev og fugleliv.
- I forskriften må det komme inn strengere krav til konsekvensutredninger. Det må for eksempel settes krav til at det ikke er tilstrekkelig å bruke eksisterende kunnskap om naturverdier, men at nødvendig ny kunnskap må innhentes for hvert prosjekt.
- Kunnskapsgrunnlaget må oppdateres og forbedres omgående. Når det åpnes for utbygging i definerte områder, er det fornuftig å sette i gang omfattende undersøkelser og forskning som kan kartlegge naturverdier i områdene, særlig med tanke på fugletrekk, og vurdere konsekvensene for disse av utbygging, inkludert samlet belastning.
- Utbygging av fornybar energi må prioriteres framfor petroleumsindustri i områder med interessekonflikter. Dette gjelder særlig i Sørlege Nordsjø II, som vi mener utpeker seg som et potensielt godt område for havvind.

Vennlig hilsen
Naturvernforbundet v/

Silje Ask Lundberg
leder

Hanna Nyborg Støstad
rådgiver, naturmangfold

Leif Wasskog
fylkesleder i Finnmark

Hallgeir Langeland
fylkesleder i Rogaland

Norge må fase ut bruk og utvinning av fossil energi

Det haster å kutte i klimagassutslippene, både i Norge og globalt. Vi trenger akutte tiltak i alle samfunnssektorer, og alle verdens land må bidra. Elektrifisering vil være hovedgrepet for å fase ut fossil energibruk, og havvind kan bidra til å skaffe fornybar energi for å dekke verdens energibehov. Derfor er det positivt at regjeringen satser på utbygging av vindkraft til havs. Den nye fornybare energien må imidlertid erstatte dagens fossile energibruk, og ikke føre til økt forbruk. Virkemidlene for å få til elektrifisering og energieffektivisering må styrkes betraktelig, inkludert økt CO₂-avgift og økt elavgift.

Norges utvinning av olje og gass bidrar videre til store klimagassutslipp globalt. Norske myndigheters største bidrag til å redusere globale klimagassutslipp må være å si nei til videre leting etter olje og gass og nye utbygginger på norsk sokkel, og deretter fase ut petroleumssektoren. Dette vil også redusere behovet for elektrifisering betydelig. Petroleumsinteresser må vike til fordel for vindkraft dersom det skulle være områder hvor det er interessekonflikter mellom disse.

Forskriften og konsesjonsprosessen

Selv om det er noe mindre konflikt om arealet til havs, finnes det likevel mange viktige naturverdier i marine områder. Havvind er en relativt ny næring og delvis uprøvd teknologi, dermed er det også usikkerhet rundt hvilken påvirkning det kan ha på marine økosystemer. Førre-var prinsippet må ligge til grunn for utviklingen av næringen. Det er det svært viktig at utbygging av havvind blir gjort på en fornuftig og miljøbevisst måte, slik at påvirkningen på fugleliv, fisk, marine pattedyr og økosystemer blir minst mulig. Konsesjonsprosessen vil være svært viktig for å oppnå dette, og vi mener at forskriften bør tydeliggjøre kravene til konsekvensutredninger.

På land har vi sett at det som regel benyttes eksisterende kunnskap for å lage konsekvensutredninger. Det er problematisk på land, og til havs vil det være fullstendig uholdbart. Det er ekstremt usannsynlig at det finnes tilstrekkelig eksisterende kunnskap for å vurdere miljøkonsekvensene av et vindkraftverk til havs, da kunnskapen nå er svært lav. Det bør ligge inne som et krav til konsekvensutredningene at spesifikke undersøkelser og kartlegginger blir gjort for hvert enkelt prosjekt, og det bør legges føringer for minstetid i felt og foretrukne metoder.

Det bør være tydelige krav til å utnytte metoder for anleggsarbeid og drift som tar mest hensyn til natur og miljø. For eksempel kan lyd fra anleggsperioden være svært skadelig for sjøpattedyr, men dette kan dempes ved å bruke skånsomme metoder samt å bruke varsel-lyd slik at dyrene flytter seg før den skadelige lyden begynner. Slike metodebeskrivelser kommer gjerne først inn på MTA-stadiet, men det bør ligge som krav i forskriften å bruke de mest skånsomme metodene slik at det er tydelig for utbygger fra starten av at dette kreves. Dette er et forskningsfelt som er i rask utvikling, så det bør også være et krav at utbygger setter seg inn i oppdatert forskning slik at nye, hensynsfulle metoder kan brukes.

Anleggsperioder må planlegges slik at de kommer utenom de viktigste periodene for dyreliv og miljø i det aktuelle området. Dette vil variere avhengig av hva slags arter som gyter/hekker/bruker området, og det bør være krav i forskriften om at dette må vurderes av faginstanser og legges fram i MTA-plan.

Det er positivt at forskriften inneholder tydelige tidsfrister for fremdrift i prosjektene.

Konsesjonsutredningen bør komme så nært som mulig utbyggingen slik at kunnskapsgrunnlaget for området er mest mulig oppdatert. Vi ser for øvrig at innvilgelse av søknader om utsatt frist for igangsettelse skaper store konflikter på land, og det bør signaliseres tydelig at det skal strammes inn på dette. Derfor bør det kun være mulig å få innvilget utsatt frist for igangsetting i særlige unntakstilfeller, også til havs. Og dersom det gis utsatt frist, må nye og oppdaterte miljøvurderinger gjøres.

Kunnskapsgrunnlaget

Det er bra at det har blitt samlet inn et kunnskapsgrunnlag i forbindelse med utvelgelsen av områder for vindkraft til havs. Likevel er kunnskapsgrunnlaget svært tynt på mange områder. Særlig på fugletrekk er det store kunnskapsmangler. I tillegg til utredningene som blir krevet ved hver enkelt konsesjon, bør det settes i gang brede utredninger av naturverdier i de foreslåtte områdene, og utredninger av samlet belastning ved utbygging. I særdeleshet gjelder dette fugletrekk, gyteområder for fisk, og viktige områder for sjøpattedyr. Slik kan prosjekter lokaliseres på de mest egnede stedene innenfor områdene, og utbyggingen kan begrenses til å være innenfor naturens tåleevne.

Forskning på naturverdier i de marine områdene og på konsekvenser av vindkraftutbygging til havs bør igangsettes for å øke kunnskapsgrunnlaget på en objektiv måte. For eksempel er det viktig å vurdere hvilke faktorer som begrenser dyrestandene i utgangspunktet. Hvis bestanden er begrenset av tilgang på passende leveområder, vil utbygging kunne ha større negativ effekt enn hvis det er predasjon fra arter høyere i næringskjeden som begrenser bestanden.

For å få et bedre kunnskapsgrunnlag i framtiden, må eventuelle utbygginger gjøre grundige undersøkelser av naturmiljø både før, under og etter utbygging. Havforskningsinstituttet kommer med gode anbefalinger rundt dette i sin rapport Nr. 10-2011.

Lokalisering av vindkraftverk til havs

I utgangspunktet er kystnære strøk mer konfliktfylte enn områder langt til havs, blant annet på grunn av fugletrekk, næringssøk for fugl fra kysten og grunner/korallrev som er rike på biomangfold. Vi oppfordrer regjeringen til å satse på flytende havvind, som er lettere å lokalisere utenfor steder med høy naturverdi. Utfordringen med områder langt til havs er at de er enda dårligere kartlagt enn kystnære områder, så det er avgjørende å få på plass denne kunnskapen før det bygges ut.

I områder som er definert som særlig verdifulle og sårbare områder (SVO) vil det være mer utfordrende å finne steder som egner seg for utbygging av havvind uten at det skaper for store konsekvenser for natur og miljø. Informasjonen som lå til grunn da disse områdene ble utpekt, bør vektlegges i konsesjonsbehandling og vurdering av områder. Hele Sandskallen-Sørøya Nord er for eksempel definert som SVO, og det gir en tydelig indikasjon på at dette er et område som er spesielt sårbart.

Vi viser for øvrig til Norsk Ornitologisk Forening sitt hørings svar når det gjelder påvirkning på fugl og fugletrekk.

Innspill som gjelder de tre områdene

Sandskallen-Sørøya Nord

Vi mener at storstilt kraftutbygging i Sandskallen-Sørøya Nord ikke er forenelig med å beskytte naturverdier og naturbaserte næringer i tilstrekkelig grad.

Havforskningsinstituttet anbefaler at Sandskallen-Sørøya Nord ikke åpnes da det er et viktig gyteområde for lodde. I tillegg ligger dette området tett inntil og delvis overlappende med et marint verneområde for koraller. Forekomsten av koraller må utredes dersom man likevel vurderer å gi konsesjon til kraftverk, og det bør være totalforbud mot å bygge i eller tett ved korallrev. Ny forskning viser at korallrevet på Great Barrier Reef i Australia er halvert de siste 20 årene, blant annet som følge av klimaendringer, men også

på grunn av utbygging langs kysten. Dette er en trend vi ikke ønsker å se for korallrevet i Norge. Korallrev er blant Norges aller mest artsrike naturtyper, ifølge Havforskningsinstituttet, og de blir dannet ekstremt sakte. Det er derfor avgjørende å ikke ødelegge korallrev for kraftutbygging, uavhengig av om kraften er fornybar.

Sandskallen-Sørøya Nord er et viktig område for næringssøkende fugl, og ligger såpass nære kysten at det er sannsynlig med konflikt med fugletrekk, for eksempel lomvi på svømmetrekk. Det er dessuten nærme viktige leveområder til flere pattedyrarter inkludert havert og steinkobbe.

Vi viser videre til Fiskeridirektoratet, Kystfiskarlaget og Fiskebåt sine uttalelser om utfordringer for fiskeriet i dette området. Det virker tvilsomt at utbygging ved Sandskallen kan gjøres på en tilstrekkelig hensynsfull måte overfor fiskeriene, som er en viktig naturbasert næring. Ved utbygging av havvind bør det tilrettelegges slik at tilgang for småbåter og bærekraftig fiske kan opprettholdes så langt det er mulig.

Det er mulig at små kraftverk som utformes med tanke på naturmiljø og lokale naturbaserte næringer kan være akseptabelt i Sandskallen-Sørøya Nord, men vi anmoder myndighetene om å stille strenge krav dersom det gis tillatelse til utbygging i dette sårbare området.

Utsira Nord

Utsira er en viktig øy for fugletrekk, og har lenge vært et yndet sted for fuglekikkere på grunn av det store antallet fugler som er innom her på trekk, inkludert truede arter. Det er usikkert i hvilken grad dette vil komme i konflikt med vindkraft til havs. For å kunne fastslå effekten av fugletrekk, er det behov for nærmere undersøkelser, inkludert radarundersøkelser som også registrerer trekk om natta. Det kan være et aktuelt avbøtende tiltak å sette krav om at utbygger planlegger for stans i anlegget i viktige trekkperioder.

Det er bekymringsfullt at det er en høy risiko for oljesøl ved dette området. Det er ekstremt viktig at alle mulige tiltak settes i verk for å unngå at dette skjer, for eksempel økt krav til minsteavstand mellom skip og vindturbiner ved dårlig vær.

Sørlige Nordsjø II

Dette er et område langt til havs, og vil sannsynligvis være mindre konfliktfylt, selv om kunnskapsgrunnlaget her er svært tynt. Det er sannsynlig at fugletrekket her skjer på bred front, og at det vil være mulig å lokalisere vindkraftverk uten alt for store konsekvenser på fugletrekket. Når vindkraftverk lokaliseres her, bør det være et krav at det skal være brede korridorer for fugletrekk (dette vil sannsynligvis også være ønskelig med tanke på skipsfarten). At dette er et grunt område betyr riktignok at det kan være mye sjøfugl på næringssøk her, særlig i områder med viktige gyteområder for fisk. Dette må kartlegges før konsesjon kan gis til utbygging.

Gyteområdet for tobis bør utelukkes for utbygging, og anleggsarbeider må gjennomføres utenom viktige gyteperioder. Tobis er en nøkkelart i Nordsjøens økosystem, og den har begrensede områder for gyting som allerede er presset av fiske og petroleumsvirksomhet.

Det må presiseres at kunnskapsgrunnlaget for Sørlige Nordsjø er mangelfullt, og grundigere utredninger må gjennomføres før det kan gis tillatelse til å bygge vindkraftverk i dette området.